

The winner takes all

Bengt-Åke Wennberg

Varje dag får jag på mail ett tjugotal erbjudanden med ungefär denna lydelse:

"Six months ago I could not dream about easy money, about a new apartment in a prestigious area of Chicago, expensive cars and endless opportunities to travel. For me today it's a reality, and what about you? All thanks to the recently created technology that trades on exchanging market, making profitable trades in 100% of cases. All income is to on my account!"

Det sorgliga är att avsändaren på ett sätt har rätt. Marknadsföringen skulle inte fungera om så inte var fallet. Säljargumenten bygger på att det faktiskt går att skapa sig dramatiskt stora arbetsfria inkomster genom att sälja och köpa pengar och manipulera kapitaltillgångar. Det finns faktiska personer och företag som gör detta. Att bli medlem i denna klubb är dock bara några få förunnat. Det kommer inte att bli Du och jag. Vi har fått ett ekonomiskt system där vinnaren tar allt och klyftorna bara ökar.

Att jag skall kunna köpa ett datorprogram som ger mig en arbetsfri inkomst är naturligtvis lurendrejeri. I vanliga spel måste även den som säljer spelet – exempelvis lotter – räkna med att spelaren löper en risk som är beroende av fru Fortuna. Så inte här. Man vinner alltid. Den grupp som vinnarna tillhör likaså. De bara ackumulerar sin förmögenhet. Kanske inte var och en för sig men om man betraktar dem som en speciell kohort – en grupp individer med vissa gemensamma kännetecken.

Det finns alltså de som vet hur man gör och de gör det på vår bekostnad. Dessa personer är varken skurkar, omoraliska eller illvilliga. Spelreglerna gör dem till vinnare. Vi andra som deltar är bara med för att vi skall förlora och för att vi skall hoppas att bli som de och därför acceptera och omfamna spelreglerna.

Spelreglerna är kusligt lika de som finns i sällskapsspelet Monopol. Vi andra är de som kom på fel spår och vid spelets slut tvingas överlämna allt vi har till vinnaren. Vi anstränger oss och anstränger oss för att sedan förlora allt. Så länge det är ett sällskapsspel går det väl an. Men det är inte lika kul när det blir verklighet. Det är en långsam och spännande process medan vi väntar på att bli så fattiga att vi går i konkurs.

Ronald Inglehart och illustrerar detta tydligt och konkret i en aktuell artikel i Perspectives on Politics i juni 2017. Vi lever just nu i ett system som är så konstruerat att vinnaren så småningom kommer att ta allt. En allt mindre grupp får allt mer av våra gemensamma tillgångar och löner på allas vår bekostnad.

- 2007 hade en procent av befolkningen i USA en inkomst som motsvarar 24 procent av alla inkomster.
- 2011 kontrollerade en procent av hushållen i USA 40 procent av allt kapital.
- 2014 betalade Wall Street ut en bonussumma som var två gånger så stor som lönen till alla amerikaner som var anställda i det federala systemet i USA.
- 2015 fick 25 hedgefond-direktörer i USA gemensamt en större lön än vad alla anställda i amerikanska daghem fick tillsammans.

Dessa förhållanden är inte unika för USA. Liknande statistiska serier kan återfinnas i alla länder. Detta system gräver sin egen grav och vi blir alla så småningom förlorare. Det är bara en fråga om tid – i morgon eller om tjugo år?

Frågan som då dyker upp i mitt huvud handlar om vad vi som är ofrivilliga deltagare i spelet kan göra. Skall vi delta för spänningens skull eller försöka att ändra reglerna. Vinstbegränsningar och statliga försök att utjämna inkomsterna hjälper inte – det har vi lång erfarenhet av. Inte heller hjälper moraliska argument. Problemet är att vi egentligen behöver de framgångsrika människorna och deras engagemang. De som

tjänar mycket pengar är varken dumma eller onyttiga. De är väl värda att få en belöning. Vi klarar oss inte utan dem.

Men systemet som också de verkar i är perverst. Reglerna måste ändras. Men det kan uppenbarligen inte ske uppifrån och utifrån eftersom vinnarna kontrollerar dessa poster. Försök har gjorts att byta ut personerna mot andra personer men de nya har återskapat samma regler och systemet har därefter återgått till det gamla. Förändringen måste istället ske inifrån. Det måste skapas något nytt som inte tidigare funnits.

Vårt förslag är därför att vi alla andra – istället för att tjasas av spelet – bör satsa mer på den lokala – reala – ekonomin och låta just denna frodas, snarare än att tro att vi kan bli vinnare i en global finansiell ekonomi och då få en arbetsfri inkomst. Vi måste sluta att bara försöka visa vår duktighet för de besuttna, som delar ut allmosor till oss, om vi bara låter dem sätta reglerna. Vi behöver istället göra vad vi tycker behöver bli gjort utan att vara låsta av deras regler.

Vi kan då inte ligga på latsidan. Vi måste då göra det som skall göras dubbelt så bra. Vi måste ge vad kejsaren tillhör men ändå åstadkomma det mänskligheten i grunden behöver på ett sätt vi inte gjort förut. Klarar vi det så behöver vi verkligen inte ställa upp på den finansiella ekonomins alla krusprång. Se exempelvis Mats Alvessons artikel i DN Vetenskap den 10 september 2017. Men att bryta mot det etablerade och gå sin egen väg kräver sammanhållning, mod, kompetens och lite jävlar anamma. När skall vi börja? Det är ingen tid att förlora. Det finns många sätt att bidra. Ett av dem är att följa arbetet på www.menvart.se – välkommen.